

ROMANTİK İLİŞKİLERDE GÖLGELEMENİN (GHOSTING'İN) DEMOGRAFİK FAKTÖRLER VE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ BAĞLAMINDA GÖZDEN GEÇİRİLMESİ

Kevser Ateş

Klinik Psikolog, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Yüksek Lisans Mezunu, k.kevserates@gmail.com.tr
ORCID: 0009-0007-0152-1771

Filiz Kumova

Dr. Öğretim Üyesi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, filizaykan@yahoo.com, ORCID: 0000-0001-8420-629X

Ateş Kevser; Kumova, Filiz "Romantik İlişkilerde Gölgelemenin (Ghosting'in) Demografik Faktörler ve Kişilik Özellikleri Bağlamında İncelenmesi". ulakbilge, 92 (2024/2): s. 97-111. doi: 10.7816/ulakbilge-12-92-01

**Bu makale, Kevser Ateş'in, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Klinik Psikoloji Tezsiz Yüksek Lisans Projesinden üretilmiştir.*

ÖZ

Bu geleneksel derlemenin amacı, romantik ilişkilerde gölgeleme davranışı uygulama ve gölgeleme davranışına maruz kalma ile ilişkili demografik faktörler ve kişilik özelliklerinin incelendiği çalışmaların derlenmesidir. Geleneksel derlemeye dahil edilecek çalışmalara Scopus, Science Direct, Medline, Pub Med, Sage Journal ve TR Dizin veri tabanlarında "gölgeleme ve kişilik", "ghosting and personality", "hayaletleme ve kişilik" anahtar kelimeleriyle arama yapılarak ulaşılmıştır. Geleneksel derlemeye, 2010-2023 yılları arasında yapılmış bulunan 19 çalışma dahil edilmiştir. Söz konusu 19 çalışma derlendiğinde, gölgeleme davranışı kapsamında demografik faktörlerden yaş, cinsiyet ve ilişki süresinin incelendiği; kişilik özelliklerinde ise genelde ilgili kısıtlı sayıdaki araştırmanın her birinin, farklı bir kişilik özelliğini incelediği (güç duygusu, empati, gırtlık) veya aynı kişilik eğilimi üzerine yapılan iki araştırmanın bulgularının bazen örtüştüğü (benlik saygısı) bazen de çelişebildiği (kaçınan bağlanma, karanlık üçlü) görülmüştür. Kısıtlı alan yazın bulgularının ağırlığı kadınların gölgeleme davranışı gösterme eğiliminin erkeklerden daha fazla olduğunu ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra, ilişkide bağlılık düzeyi ile ilişki süresi gölgeleme davranışı uygulama ile negatif ilişki göstermiştir. Yaşa ilişkin bulgular çelişkilidir. Kişilik özellikleri ve gölgeleme ilişkisi kapsamındaki araştırma sayısının kısıtlılığı, olası kültürel, örneklem ve ölçüm farklılıkları ile gölgeleme davranışının, kişilik eğilimlerinin ötesinde partnere ilişkin tehdit algısı, ilişki süresi ve ilişkinin niteliği gibi farklı etmenlerden de etkilenebileceğine ilişkin alan yazın bulguları göz önüne alındığında, gelecekte kişilik özellikleri ve demografik faktörler ile gölgeleme ilişkisinin, etkili olabilecek diğer etmenler de göz önünde bulundurularak farklı kültür ve örneklemelerde incelendiği araştırma sayısının artırılmasının faydalı olacağı düşünülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Ghosting/ Gölgeleme, Kişilik Özellikleri, Demografik Faktörler

Makale Bilgisi:

Geliş: 24 Ocak 2024

Düzeltilme: 23 Nisan 2024

Kabul: 5 Mayıs 2024

Giriş

Gölgeleme (ghosting), sebebini bildirmeksizin, hiçbir açıklama yapmadan, hatta karşı tarafa hiçbir ipucu vermeden aniden iletişimin kesilmesi ve ilişkinin tek taraflı olarak sonlandırılmasıdır (Jonason ve ark., 2021; LeFebvre ve ark., 2020; Leckfor ve ark., 2023). Gölgeleme, dolaylı bir ilişki sonlandırma yönetimi (Jonason ve ark., 2021; Koessler ve ark., 2019) ve bir tür kişilerarası reddedilmedir (Fanti ve ark., 2023). Kişinin artık içinde bulunmak istemediği ilişkisini, partneri ile açıkça konuşarak sonlandırmak zorunda kalmadan bitirmek için kullandığı sessiz bir stratejidir (Biolcati ve ark. 2022, Koessler ve ark., 2019). Gölgeleme davranışının çok büyük çoğunluğu, cinsel paylaşım içeren romantik ilişkiler için söz konusudur. Bununla birlikte, romantik ilişkiler haricinde de gölgeleme davranışı uygulandığı gözlenebilmektedir (Koessler ve ark., 2019). Kişilerarası bir ilişkinin varolması, ilişki sonlandırma davranışının gölgeleme sayılabilmesi için yeterlidir (Koessler ve ark., 2019; Šiša, 2022).

Günümüzde çevrimiçi uygulamalar romantik ilişki kurmak ve sürdürmekte etkili bir yere sahiptir. Gölgeleme, çevrimiçi kanallar üzerinden partnerden gelen mesaja cevap vermeme, aramalarını cevaplandırmama, çevrimiçi uygulama üzerinden engelleme gibi farklı şekillerde görülebilmektedir (Biolcati ve ark., 2022; Navarro ve ark., 2020). Gölgelemede en sık karşılaşılan davranış, kişinin partnerini sosyal medya hesapları üzerinden takipten çıkarmasıdır (Collins ve ark., 2023). Romantik ilişkiyi çevrimiçi uygulamalar üzerinden sürdürmek, gölgeleme uygulamayı daha kolay hale getirmektedir (Timmermans ve ark., 2021). Bunun sebeplerinden biri, çevrimiçi uygulamaların kişiye anonimlik sağlıyor olması ve gölgeleme ile ilişkilerini sonlandırdıkları kişi ile yüz yüze gelme ihtimalinin çok düşük olmasıdır (Šiša, 2022; Timmermans ve ark., 2021).

Gölgeleme ile sonlandırılan ilişkilerde daha düşük bağlılık, çatışmadan kaçınma, dolaylı ve daha az açık iletişim söz konusudur. (Koessler ve ark., 2019). Romantik ilişkinin gölgeleme ile sonuçlanmasında, gölgeleme uygulayan kişinin bir başka kişiyle tanışması, kişilerin partnerleri tarafından anlaşılmadıklarını düşünmeleri, potansiyel partner sayısının fazlalığı, partnerlerini yapışkan veya itici bulmaları, ilişkinin ciddi olmaması, kişilerin partnerine ilişkisini bitirmek istediğini ve bunun sebebini açıkladığında; partnerini inciteceğini ve ona daha fazla acı vereceğini düşünmesi, tarafların birbirinden cinsel beklentilerindeki farklılıklar gibi birçok farklı sebep etkili olabilmektedir (Freedman ve ark., 2022; LeFebvre ve ark., 2020; Medina-Bravo ve ark., 2022; Thomas ve Dubar, 2021; Wu ve Bamishigbin 2023). Çevrimiçi flört uygulamalarında sık karşılaşılan bir durum da erkek partnerlerin, partnerini rahatsız edecek cinsel mesajları sonucu gölgeleme davranışına maruz kalmalarıdır (Medina-Bravo, Blanco-Fernández, Larrea ve Rodrigo-Alsina, 2022; Timmermans ve ark., 2021).

Gölgeleme davranışına maruz kalan kişilerin tepkileri, belirsizliğe tahammül ve belirsizlikten kaçınma düzeylerine bağlı olarak değişir (Leckfor ve ark., 2023). Romantik ilişkilerinde gölgeleme uygulamış ve bu davranışa maruz kalmış kişiler, benzer düzeyde olumlu ve olumsuz duygulara sahiplerdir (Freedman ve ark., 2022; Powell ve ark. 2022), ancak genellikle uygulayıcıların gölgeleme davranışına yönelik tutumları pozitifken, maruz kalanların tutumları negatiftir (Thomas ve Dubar, 2021). Gölgeleme uygulayan kişilerde rahatlama ve suçluluk hissi daha yoğunken (Freedman ve ark., 2022; Timmermans ve ark., 2021); buna maruz kalan kişilerde incinme ve üzüntü hissi daha yüksektir (Freedman ve ark., 2022). İlişkisini gölgeleme davranışı uygulayarak sonlandırmış kişiler, bazen ilişkileri sonlandıktan sonra partnerleri tarafından istenmeyen dirençli takip davranışına da maruz kalabilmektedir (Alley ve Jia, 2023). Bu durum da uygulayıcılara gölgeleme davranışı uygulamakta haklı olduklarını düşündürmektedir (Wu ve Bamishigbin, 2023).

İlişkinin doğrudan yollarla sonlandırılmasıyla kıyaslandığında, gölgeleme ile sonlandırılması, kişinin benlik saygısını, kontrol hissini, aidiyet hissini ve anlamlı varoluşunu daha fazla tehdit etmektedir ve gölgelemeye maruz kalan kişiler, bu ayrılığı daha az adil olarak nitelendirmektedirler (Freedman ve Dainer-Best, 2022; Freedman ve ark., 2022; Pancani ve ark., 2022; Wu ve Bamishigbin, 2023). Bunun yanı sıra, gölgeleme davranışına maruz kalmak kişilerde, yoğun düzeyde öfke, kaygı ve paranoya duygularının yaşanmasına da sebep olabilmektedir (Fanti ve ark. 2023). Timmermans ve ark., (2021) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada da gölgeleme davranışına maruz kalmanın kişi için ne düzeyde acı verici olacağına etki eden faktörler: ilişkinin süresi, partnerler ile yüz yüze görüşülüp görüşülmemiş olması ve ayrılığın ne düzeyde beklenir olduğu şeklinde tespit edilmiştir.

Gölgeleme davranışına maruz kalmak ve belirsizlik ruh sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir (Astleitner ve ark., 2023). Çevrimiçi uygulamalar, romantik partneri istismar etmek veya şiddet uygulamak için de araç olarak kullanılabilir potansiyeline sahiptir. Gölgelemeyi de çevrimiçi psikolojik istismarın bir biçimi olarak değerlendiren ve ele alan araştırmacılar da bulunmaktadır (örn.; Astleitner ve ark., 2023; Biolcati ve ark. 2022).

Çevrimiçi iletişim kanallarının kullanımı ve çevrimiçi uygulamalar üzerinden romantik ilişki kurma ve sürdürme yaygınlaştıkça, gölgeleme davranışının yaygınlığı da artmıştır ((Freedman ve ark., 2022; LeFebvre ve ark., 2020; Navarro ve ark., 2021; Šiša, 2022). Gölgeleme, alan yazına yeni girmiş bir kavramdır ve alan yazında gölgeleme davranışına ilişkin yapılmış çalışma sayısı oldukça kısıtlıdır. Yapılmış çalışmaların çoğunluğu ABD popülasyonundan elde edilen verileri yansıtmaktadır ve bu verilere göre yetişkin bireylerin romantik ilişkilerinde gölgeleme davranışını tecrübe etme sıklığı %13-%23'tür (Navarro ve ark. 2020). Gölgeleme kavramı, alan yazında yeni bir kavram olmasına karşın, son yıllarda bu davranışın mağdurların psikolojik sağlığı üzerindeki etkilerinin tartışılmaya başlanmış olması (Astleitner ve ark., 2023), bu davranışın ile ilişkili dinamikleri araştırmayı ilginç hale getirmektedir.

Araştırmanın Tasarımı

Araştırmanın Amacı

Bu geleneksel derleme çalışmasında; gölgeleme ile kişilik özelliklerinin ve demografik faktörlerin ilişkisinin incelendiği çalışmalarda elde edilen bulguları sentezlemek; hangi kişilik özelliklerinin, hangi kişilik yapılarının ve demografik faktörlerin romantik ilişkilerde gölgeleme davranışını uygulama ve bu davranışa maruz kalma ile ilişkili olabileceğini incelenmek amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Önemi

Gölgeleme davranışı ile ilişkili kişilik özellikleri ve demografik faktörlerin incelenmesinin, bu kavramın ardındaki dinamiklerin derinlemesine anlaşılması için faydalı olacağı değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra, gölgeleme davranışının mağdurların psikolojik iyi oluşları üzerindeki olumsuz etkileri göz önüne alındığında, bu derleme çalışması ile ilerde hangi kişilik özelliklerinin, kişilik yapılarının ve demografik özelliklerin gölgeleme davranışı uygulamayı ve gölgeleme davranışına maruz kalmayı daha muhtemel kıldığına ilişkin yapılacak araştırmalar için betimleyici bir temel oluşturmanın alan yazına katkı sağlayacağı da düşünülmüştür.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu derlemeye; ergen grubu, vaka analizleri, romantik ilişkiler dışındaki kişiler arası ilişkiler, Türkçe ve İngilizce dilleri dışındaki dillerde yapılmış olan araştırmalar, konuya ilişkin kitap ve bildiriler dahil edilmemiştir. Bunun yanı sıra, derlemeye dahil edilecek araştırmalara ilişkin alan yazın taraması Pub Med, Medline, Web of Science, Scopus, Science Direct, Sage Journal ve TR Dizin veri tabanları ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın Tanımları

Beş Faktör Kişilik Modeli

Beş faktör kişilik modelindeki alt boyutlar: dışadönüklük/içedönüklük, nevrotiliklik (duygusal denge), uyumluluk, deneyime açıklık ve sorumluluktur. Dışadönük bireyler insanlarla kolay iletişim kurabilen, konuşkan, neşeli, sevecen, grup çalışmasına yatkın kişilerdir. Nevrotiklik depresif olma, gerginlik, huzursuzluk, duygusal dengeyi koruyamama gibi özelliklerle karakterizedir. Sorumluluk düzeyi yüksek kişiler disiplinli, çalışkan, tertipli, azimli kişilerdir. Deneyime açıklık ise yeniliklere ilgili ve meraklı olma, risk alabilme ve esneklik gösterebilme ile karakterizedir. Uyumluluk alt boyutu da insanları sevmeye, merhametli olma, verici olma özellikleriyle bağlantılıdır (McCrae ve Costa, 1985).

Karanlık Üçlü

Narsisizm, psikopati ve Makyavelizm, sorumsuzluk, empati eksikliği ve sosyal uyumsuzluk bakımından benzerlik gösteren yapılardır. Bu yapıların her biri kendine has özelliklere sahip olsalar da bu üç yapı arasında bir bağlantı vardır ve birlikte incelenmektedirler. Narsisizm; kırılma özgüveni, dış referans odaklılık, beğenilme arzusu, eleştiriye kapalılık ve üstünlük kurma çabası ile karakterizedir. Makyavelizm; güçlü manipülasyon, kendi zayıflıklarını gizleme ve kendini iyi gösterme, sosyal yaşantısındaki insanlara alaycı bakış ve diğer insanların güçsüz yanlarını ön plana çıkarma ve istediklerini elde edebilmek için her yola başvurulabilmesi olarak tanımlanmıştır. Psikopati ise empati ve vicdan yoksunluğu, düşük kaygı düzeyi, zarar verici davranışlar ve dürtüsellik ile karakterizedir. (Paulhus, Williams ve Harms, 2001).

Bağlanma Modeli

Kişinin ilk bakım verenle ilişkisinin yeterli olup olmaması ve bebeğin ihtiyacına cevap verip vermemesine göre bağlanma güvenli veya güvensiz olarak gerçekleşir. Güvensiz bağlanma kaçınan bağlanma, kaygılı bağlanma ve dezorganize bağlanma şeklinde alt tiplere ayrılmaktadır (Bowlby, 1973).

Güvenli bağlanma, ilk bakım vereni tarafından ihtiyaçları karşılanmış kişiler tarafından geliştirilir. İlk bakım verenleriyle güvenli bağlanma gerçekleştirebilmiş kişiler sonraki ilişkilerinde gerçekçi düzeyde bir parnerini kaybetme ve ayrılık korkusunu sahiptirler. Güvensiz-kaygılı bağlanmaya sahip kişiler aşırı koruyucu, kaygılı ve tutarsız ebeveynler tarafından yetiştirilmişlerdir. Yetişkinliklerinde duygularını düzenlemekte güçlük yaşarlar. Güvensiz-kaygıncı bağlanmaya sahip kişiler sorumsuz, ilgisiz ebeveynler tarafında yetiştirilmişlerdir. Bu bağlanma türüne sahip olan kişiler bağlanmaktan, derin ilişkiler kurmaktan uzak dururlar. Dezorganize bağlanmaya sahip olan kişiler çocukluğunda sahip oldukları birincil bakım verenleriyle travmatik ve oldukça problemlili deneyimlere sahiptirler. Bu kişiler ilişki geliştirmekte başarılı değillerdir. Duygulanımları yoğunmuş gibi görünmekler birlikte duygusal tepkileri tutarsızdır (Bowlby, 1973)

Sınırdurum Kişilik Bozukluğu

Genç erişkinlik döneminde başlayan Sınırdurum Kişilik Bozukluğu, kişiler arası ilişkilerde problemler, aşırı dürtüsellik, duygulanımda dengesizlik, yetersiz ve tutarsız benlik algısı, terkedilmeye karşı aşırı hassasiyet, idealize etme veya değersizleştirmede katı uçlarda olma, kendine zarar verme veya intihara yönelik davranışlar, öfke kontrolünde güçlük, boşluk hissi, stresle bağlantılı şüpheli düşünceler ile karakterizedir. Yaygınlığı %1,2 - %6'dır (APA, 2013).

Örtük İlişki Teorisi

Örtük ilişki teorisini iki alanı vardır. Bunlar: kader ve büyüme inancıdır. Kader inancı bir şeyin olacağına veya olmayacağına yönelik kişinin sabit bir inancının olmasıdır. Yüksek kader inancına sahip olan kişiler, bir romantik partnerle birlikte olacaklarının belirlenmiş ve değişmez olduğuna inanırlar. Büyüme inancı ise ilişkilerin zaman içerisinde derinleşip, büyüyüp, anlam kazandığına yöneliktir. Yüksek büyüme inancına sahip olan kişiler, ilişki içerisinde yaşanan zorlukların zamanla atlatılıp ilişkinin daha anlamlı hale geleceğine inanırlar (Dweck, Chiu ve Hong, 1995).

Kapanma İhtiyacı

Kapanma ihtiyacı, belirsizliğe katlanmaktansa herhangi bir cevaba razı olmak anlamına gelmektedir. Kapanma ihtiyacı, birbiri ardına gözlenen iki aşama şeklinde gözlenen bir süreçtir. Bu aşamalar aciliyet eğilimi ve kalıcılık eğilimidir. Belirsizlikle karşılaşan kişi için öncelikli olan belirsizliğin yok edilmesidir. Bu aciliyet eğilimidir. Sonrasında ise kalıcılık eğilimi devreye girer. Yani kişi belirsizliğin yerine koyduğu cevaba sıkı sıkı tutunur, onu kabul eder (Roets ve Van Hiel, 2007).

Yöntem

Bu derleme çalışması sistematik derleme yöntemi ile hazırlanmış ancak PRISMA adımlarının tamamı yerine getirilmediği (tüm aşamaların ikinci bir araştırmacı tarafından tekrarlanması adımı), geleneksel derleme olarak nitelendirilmiştir.

Araştırma Soruları

Yetişkin bireylerin romantik ilişkilerinde ortaya çıkan;

Gölgeleme davranışı uygulama ve buna maruz kalma hangi kişilik özellikleri ile ilişkilidir?

Gölgeleme davranışı uygulama ve buna maruz kalma ile ilişkili demografik faktörler nelerdir?

Derlemenin Dahil edilme Kriterleri ve Tarama Yılları

18 yaş ve üzerindeki bireyleri ve romantik ilişkileri inceleyen, Türkçe ve İngilizce dillerinde 2010 yılı sonrasında yapılmış nicel ve nitel araştırmalar çalışmaya dahil edilmiştir. Alan yazın taraması 17 Kasım 2023 tarihinde sonlandırılmıştır.

Tarama Stratejisi ve Veri Tabanları

"Gölgeleme ve kişilik", "ghosting and personality", "hayaletleme ve kişilik" olarak belirlenen anahtar kelimeler ile Pub Med, Medline, Web of Science, Scopus, Science Direct, Sage Journal ve TR Dizin veri tabanlarında tarama yapılmıştır.

Verilerin Çıkarılması

Yapılan alan yazın taramasında 507 sonuca ulaşılmıştır. Çalışmaların 428 tanesi geleneksel derlemenin konusunun dışında olduğu için elenmiştir. Elenen 428 çalışmanın 267 tanesi başlıktan, 65 tanesi özetten, 96 tanesi içerikten elenmiştir. Ulaşılan çalışmaların iki tanesi çalışmanın dili İngilizce veya Türkçe olmadığı için makale başlığından elenmiştir. Çalışmaların beş tanesi 18 yaşının altındaki katılımcıları dahil ettiği için elenmiştir. Elenen ilgili beş çalışmanın biri başlıktan, üçü özetten, biri de içerikten elenmiştir. Çalışmaların beşi hem dil kriterine hem de yaş kriterine; biri, hem dil kriterine hem de geleneksel derlemenin konusuna; 47 tanesi de hem yaş kriterine hem de geleneksel derlemenin konusuna uygun olmadığı için elenmiştir. Söz konusu elemelerden sonra kalan 19 araştırma derlemeye dahil edilmiştir.

Derlemeye Dahil Edilen Çalışmaların Özellikleri

Bu geleneksel derleme çalışmasına dahil edilen araştırmaların yazar, yayın yılı, çalışma konusu, çalışmanın yapıldığı ülke ve çalışmanın konusunu içeren bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Derlemeye katılan araştırmalardaki çalışmaların özellikleri

Makale Yazarı	Makale Yılı	Çalışmanın Yapıldığı Ülke	Çalışmanın Konusu
Apostolou (Çalışma 2)	2023	Kıbrıs Cumhuriyeti	Yaş, kişilik özellikleri ve gölgeleme ilişkisi
Astleitner ve ark.	2023	Avusturya	Cinsiyet, kişilik özellikleri ve gölgeleme ilişkisi
Biolcati	2022	İtalya	Cinsiyet, kişilik özellikleri ve gölgeleme ilişkisi
Collins ve Gillath (Çalışma 3)	2012	ABD	Kişilik özellikleri ve gölgeleme ilişkisi
Di Santo ve ark.	2022	ABD	Kişilik özellikleri ve gölgeleme ilişkisi
Fanti ve ark.	2023	İtalya	Kişilik özellikleri ve gölgeleme ilişkisi
Freedman ve ark. (Çalışma 1 ve 2)	2019	ABD	Kişilik özellikleri ve gölgeleme ilişkisi
Freedman ve Dainer-Best (Çalışma 1b ve 2)	2022	ABD	Kişilik özellikleri ve gölgeleme ilişkisi
Freedman ve ark.	2022	ABD	Cinsiyet, ilişki süresi/niteliği ve gölgeleme ilişkisi
Halversen	2022	ABD	Cinsiyet, yaş ve gölgeleme ilişkisi
Jonason ve ark.	2021	ABD	Cinsiyet, kişilik özellikleri ve gölgeleme ilişkisi
Koessler ve ark.	2019	Kanada	İlişki süresi/niteliği ve gölgeleme ilişkisi
Leckfor ve ark. (Çalışma 1 ve 2)	2023	ABD	Kişilik özellikleri ve gölgeleme ilişkisi
Medina-Bravo ve ark.	2022	İspanya	Cinsiyet ve gölgeleme ilişkisi- <i>Nitel Çalışma</i>
Navarro ve ark.	2021	İspanya	Kişilik özellikleri ve gölgeleme ilişkisi
Powell ve ark. (Çalışma 1, 2 ve 3)	2021	ABD	Kişilik özellikleri ve gölgeleme ilişkisi
Timmermans ve ark.	2021	Hollanda	Cinsiyet, yaş ve gölgeleme ilişkisi
Weisskirch ve Delevi	2012	ABD	Kişilik özellikleri ve gölgeleme ilişkisi
Wu ve Bamishigbin	2023	ABD	Yaş, kişilik özellikleri ve gölgeleme ilişkisi- <i>Nitel çalışma</i>

Bu geleneksel derleme çalışmasına dahil edilen 19 çalışmanın ikisi nitel, 17'si niceldir ve araştırmaların tamamı İngilizcedir. Veri taramasında, romantik ilişkilerde gölgeleme davranışının incelendiği çalışmaların 2012 yılı ve sonrasında gerçekleştirildiği görülmüştür. Bu geleneksel derlemeye 2012 yılında yayınlanan iki, 2019 yılında yayımlanan iki, 2021 yılında yayımlanan üç, 2022 yılında yayımlanan yedi ve 2023 yılında yayımlanan beş çalışma dahil edilmiştir. İlgili çalışmaların on ikisi Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleştirilmiştir. Geri kalan çalışmaların içerisinde, İtalya, İspanya, Hollanda, Kanada, Avusturya ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nde yapılmış çalışmalar mevcuttur. Konuya ilişkin Türkiye'de yapılmış bir çalışma bulunmamaktadır. Tablo 1'de görüldüğü üzere, geleneksel derlemeye dahil edilen çalışmaların dördünde gölgeleme ile yaş, yedisinde gölgeleme ile cinsiyet; ikisinde ilişki süresi ve niteliği gibi demografik değişkenlerin ilişkisi; 14'ünde de gölgeleme ile kişilik özelliklerinin ilişkisi incelenmiştir.

Derlemeye Dahil Edilen Araştırmalardaki Katılımcıların Özellikleri

Bu geleneksel derleme çalışmasına dahil edilen araştırmaların katılımcılarının sayısı, katılımcıların niteliği, cinsiyeti ve yaşları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2: Derlemeye katılan araştırmalardaki katılımcıların özellikleri

Makale Yazarı	Makale Yılı	Katılımcı Niteliği	Katılımcı Sayısı	Kadın	Erkek	Katılımcıların Yaşları
Apostolou (Study 2)	2023	Genç yetişkinler	469	244	224	Erkeklerde ort. 29, kadınlarda ort. 26 yaş
Astleitner ve ark.	2023	Genç yetişkinler	995	786	209	Ort. 23 yaş
Biolcati	2022	yetişkin	409	265	144	18-53
Collins ve Gillath (Çalışma 3)	2012	yetişkin	107	70	37	18-65 yaş
Di Santo ve ark.	2022	Üniversite öğrencileri	292	217	75	18-45 yaş
Fanti ve ark.	2023	Genç yetişkinler	608	470	138	18-29
Freedman ve ark. (Çalışma 1)	2019	yetişkin	554	273	274	18 yaş ve üzeri ort. 34 yaş
Freedman ve ark. (Çalışma 2)	2019	yetişkin	747	346	394	18 yaş ve üzeri Ort. 32,5 yaş
Freedman ve Dainer-Best (Çalışma 1 b)	2022	Genç yetişkinler	264	125	135	Ort: 21.36
Freedman ve Dainer-Best (Çalışma 2)	2022	Genç yetişkinler	329	137	88	Ort: 21.55
Freedman ve ark.	2022	Genç yetişkinler	80	31	49	18-24

Halversen	2022	yetişkin, kadın	419	419	0	18-68 ort. 30 yaş
Jonason ve ark.	2021	yetişkin	341	260	81	18-72
Koessler ve ark.	2019	yetişkin	332	184	148	18-35
Leckfor ve ark. (Çalışma 1)	2023	Genç yetişkinler	553	270	283	Ort:29
Leckfor ve ark. (Çalışma 2)	2023	Genç yetişkinler	411	200	211	Ort: 24
Medina-Bravo ve ark.	2022	yetişkin	40	21	19	18-60 yaş
Navarro ve ark.	2021	yetişkin	626	323	303	18-40 yaş
Powell ve ark. (Çalışma 1)	2021	Üniversite öğrencileri	165	88	77	18 yaş ve üzeri
Powell ve ark (Çalışma 2)	2021	yetişkin	247	121	126	18 yaş ve üzeri ort. 33 yaş
Powell ve ark. (Çalışma 3)	2021	yetişkin	863	424	439	18 yaş ve üzeri Ort. 33 yaş
Timmermans ve ark.	2021	yetişkin	328	206	122	18-59 ort. 31,5 yaş
Weisskirch ve Delevi	2012	Genç yetişkinler	105	84	21	18-25 yaş
Wu ve Bamishigbin	2023	Üniversite öğrencileri	34	23	11	18-30

Bu geleneksel derlemeye dahil edilen çalışmalardan elde edilen veriler toplam 9318 katılımcıdan toplanmıştır. Bu çalışmaya dahil edilen çalışmalardan en az sayıda katılımcının dahil edildiği çalışma 37 kişinin dahil edildiği Wu ve Bamishigbin (2023)'ün nitel çalışması en fazla sayıda katılımcının dahil edildiği çalışma ise 995 kişinin dahil edildiği Astleitner ve ark. (2023)'ün çalışmasıdır.

Derlemede Ulaşılan Bulgular

Alan yazın bölümünde de belirtildiği üzere, gölgeleme davranışı üzerine yapılan araştırma sayısı son derece kısıtlıdır. Bu çalışmada, romantik ilişkilerde gölgeleme davranışını kişilik özellikleri ve demografik faktörler bağlamında inceleyen araştırmaların derlenmesi ve bu sayede, ileride konuya ilişkin yapılacak niceliksel araştırmalar için betimleyici bir alan yazın temeli oluşturulması amaçlanmıştır. Yöntem bölümünde belirtildiği üzere ulaşılan 19 araştırmanın beş tanesi yaş, cinsiyet, ilişkinin nitelikleri vb demografik faktörler ile dokuz tanesi kişilik özellikleri ile beş tanesi de hem demografik faktörler hem kişilik özellikleri ile ilişkilidir.

Gölgeleme davranışı ile cinsiyet ilişkisini inceleyen az sayıdaki araştırmanın çoğunluğu benzer tespitler yaparken, ilgili araştırmalardan ikisi (Jonason ve ark., 2021; Timmermans ve ark., 2021) çelişkili sonuçlara ulaşmıştır. Gölgeleme davranışının kabul edilebilirlik oranları her iki cinsiyette de benzerdir (Jonason ve ark., 2021). Biolcati ve ark. (2022)'nin araştırmasına göre çevrimiçi uygulamalar aracılığıyla kurulan romantik ilişkilerde, mesajlaşmayı aniden kesmek ve partnere karşı mutlak bir sessizlikle cevap vermek gibi gölgeleme davranışları, kadınlarda erkeklerden daha fazla görülmektedir. Dolaylı biçimde bu araştırmayı destekler nitelikte, Halversen ve ark. (2022)'nin sadece kadın katılımcılar ile yürüttüğü çalışmasında da kadınların çevrimiçi romantik ilişkilerini, problem üzerine tartışarak doğrudan yollarla bitirmek yerine gölgeleme davranışı ile bitirmek eğilimde

olduğu bulunmuştur. Yazarlar, kadın kullanıcıların çevrimiçi ilişkilerini sonlandırmak için yoğun olarak gölgeleme davranışını tercih etmelerinin, kadınların çatışmaları doğrudan çözüme yöntemlerini tercih etmemeleriyle bağlantılı olduğunu öne sürmüşlerdir. Medina-Bravo ve ark., (2022)'nin araştırmasına göre de kadın kullanıcılar, çevrimiçi romantik ilişkileri sonlandırmada gölgeleme davranışı uygulamayı, diğer ilişki sonlandırma yöntemlerine kıyasla daha kabul edilebilir bulmaktadırlar.

Söz konusu bulguları destekler nitelikteki Astleitner ve ark., (2023)'ün çalışmasına göre de çevrimiçi uygulamalar üzerinden kadınlar, erkeklere göre daha az gölgeleme davranışına maruz kalmaktadırlar. Freedman ve ark., (2022)'nin çalışmasında da en tehdit edici bulunan partnerlerin erkekler olduğu, biseksüel erkeklerin de partnerinin erkek olması durumunda kendilerini tehdit altında hissettikleri ve erkeklerin kadınlara kıyasla daha fazla gölgeleme davranışına maruz kaldığı bulunmuş ve yazarlar, ilgili durumun erkeklerin kadınlara kıyasla daha az güvenilir ve daha fazla tehditkar olarak algılanmalarından kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Buna karşın, Timmermans ve ark., (2021), yaptıkları çalışmada cinsiyetin gölgeleme davranışı ve buna maruz kalmada belirleyici olmadığını bulmuşlardır.

Yaş ve gölgeleme davranışı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma bulguları da çelişkilidir. Sınırlı sayıdaki bazı araştırma sonuçlarına göre ilişkinin sonlandırılma şekilleri yaşa göre farklılaşmaktadır. Artan yaş ile doğrudan yollarla ilişkinin sonlandırılması, gölgeleme davranışına göre daha sık tercih edilmektedir. Yaş ilerledikçe kişiler flört oyunlarını daha az kullanmakta, kendilerini daha doğrudan ifade etmekte ve daha dürüst davranmaktadırlar (Halversen ve ark., 2022; Wu ve Bamishigbin, 2023). Buna karşın, Timmermans ve ark., (2021) çalışmasında, yaş arttıkça gölgeleme davranışına maruz kalma olasılığının azaldığı, ancak gölgeleme uygulama ihtimalinin arttığı bulunmuştur. Apostolou, (2023)'ün çalışmasında ise her iki sonuç ile de çelişir şekilde kişilerin yaşlarının ilişkilerini sonlandırmada ani yöntemleri mi kademeli yöntemleri mi kullanacaklarında etkili olmadığı tespit edilmiştir.

İlişki süresi ile gölgeleme davranışı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma sayısı ise sadece ikidir. Her iki çalışmada da gölgeleme davranışının, romantik ilişki süresi ile negatif ilişkili olduğu bulunmuştur (Freedman ve ark., 2019; Koessler ve ark., 2019). Freedman ve ark. (2019)'un çalışmasında, romantik partnerle ikinci randevu sonrasında, kişiler için gölgeleme davranışının kabul edilebilirlik düzeyinin azaldığı ancak fiziksel yakınlık kurulması öncesi veya sonrasında bu davranışın kabul edilebilirlik oranları arasında bir farklılığın olmadığı bulunmuştur. Bunun yanı sıra aynı çalışmada, özellikle sadece tek randevunun olduğu romantik ilişkilerde, güçlü kader inancı olan kişilerin ilişkiyi sonlandırma yöntemi olarak gölgeleme davranışı uygulamalarının oldukça muhtemel olduğu da tespit edilmiştir. Koessler ve ark. (2019)'un çalışmalarında elde ettikleri bulgular da benzer şekilde, doğrudan sonlandırılan ilişkilere göre gölgeleme ile sonlandırılan ilişkilerin daha kısa süreli ve bağlılık düzeyi daha düşük ilişkiler olduğu yönündedir.

Kişilik özellikleri ile gölgeleme davranışı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma sayısı da oldukça kısıtlıdır ve alan yazın taramasında ilgili araştırmaların, aşağıda özetlendiği üzere farklı kişilik özelliklerini incelediği görülmüştür. Örneğin; Navarro ve ark. (2021), gölgeleme davranışında bulunma niyeti ile benlik saygısı arasında pozitif bir ilişki bulunduğunu, ancak güç duygusu ile atılganlık ve empati gibi kişilerarası becerilerin, gölgeleme davranışı ve niyeti ile ilişkili olmadığını tespit etmişlerdir. Freedman ve Dainer-Best (2022)'nin çalışmasında elde ettikleri sonuçlara göre de gölgeleme davranışı ve özgüven pozitif yönde ilişkilidir.

Beş faktör kişilik özellikleri ile gölgeleme arasındaki ilişkiyi inceleyen Biolcati ve ark. (2022)'nin çalışmasında elde edilen bulgulara göre romantik ilişkide gölgeleme uygulama duygusal istikrar (nevrotiklik) ile negatif yönlü zayıf bir korelasyona sahiptir. Gölgeleme davranışı uygulama ayrıca dışadönüklük ile pozitif, uyumluluk ile de negatif bir ilişkiye sahiptir. Gölgeleme davranışına maruz kalma ise duygusal istikrar ile negatif, yeniliğe açıklık ile de pozitif korelasyon göstermektedir. Di Santo, Montana, Nolan, Patel, Geher ve ark. (2022) de çalışmalarında dışa dönüklük eğiliminin gölgeleme davranışında bulunmayı yordadığını bulmuşlardır. Buna karşın, Di Santo ve ark. (2022) ile Biolcati ve ark. (2022)'nin dışa dönüklüğe ilişkin bulguları ile çelişir şekilde, Apostolu (2023)'ün çalışmasında, daha dışadönük olan kişilerin ilişkilerini sonlandırma sebeplerini partlerlerine açıklamaya daha istekli oldukları bulunmuştur. Aynı çalışmada ayrıca sorumluluk düzeyi daha yüksek olan kişilerin, ilişkilerini sonlandırmada gölgeleme davranışını daha az kullandıkları da tespit edilmiştir.

Patolojik düzeyde narsistik kişilik özellikleri ile sınır durum kişilik özellikleri ve gölgeleme davranışı arasındaki ilişkinin incelendiği Fanti ve ark. (2023)'ün çalışmasından elde edilen bulgulara göre narsistik kişilik özellikleri ve sınır durum kişilik özellikleri gölgeleme davranışı uygulama ve bu davranışa maruz kalma ile doğrudan ilişkili değildir. Bununla birlikte, depresif narsistik ve sınır durum kişilik özelliklerine sahip olmak, gölgeleme davranışına maruz kalmaya dair duyarlılığı arttırmaktadır. Patolojik düzeyde grandiyöz narsisizm

kişilik özelliklerine sahip olan kişilerde ise düşük reddedileme duyarlılığı gözlenmektedir. Bu kişilik özelliklerine sahip olan kişiler, romantik ilişkilerinde gölgeleme davranışına maruz kalmaları durumunda umursamaz bir tavır sergilemektedirler.

Astleitner ve ark., (2023) de sosyal medyada kendini partnerinin eşleşebileceği diğer adayları ile kıyaslanmanın, çevrimiçi romantik partnerini kaybetme korkusunun ve kendisini sosyal medya üzerinde kısıtlı ve iyi gösterecek şekilde tanımlamanın gölgeleme davranışına maruz kalma ile pozitif yönde ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir. Kıyaslama ve dış referansa bağımlılık narsisistik, terkedilme korkuları da Sınırdurum Kişilik özellikleri ile ilişkilidir. Bu kapsamda, bu derleme çalışmasında söz konusu bulgular, gölgeleme davranışına maruz kalmanın narsisistik ve sınırdurum kişilik eğilimleri ile bağlantılı olduğu şeklinde yorumlanmıştır.

Jonason ve ark. (2021)'in karanlık üçlü (narsisizm, makyavelizm, psikopati) kişilik özellikleri ve gölgeleme arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmasındaki sonuçlara göre karanlık üçlü özellikleri ile gölgeleme davranışının kabul edilebilirliği ilişkilidir. Elde edilen bulgulara göre geçmiş ilişkilerini gölgeleme davranışı ile bitiren kişilerin makyavelist ve psikopatik eğilimleri, hiç gölgeleme uygulamayan kişilere göre daha yüksektir. Yazarlar, narsisistik ve psikopatik özellikleri yoğun olan kişilerin romantik ilişkilerini sonlandırmada doğrudan yöntemlerdense gölgeleme davranışını tercih etmelerinin, sıradan bir cinsel partnerden uzaklaşma veya istenmeyen bir ilişkiyi doğrudan sonlandırmanın getirebileceği sıkıntılardan kaçma anlamına gelebileceğini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra yazarlar, gölgeleme uygulayan ve narsisistik yönü ağır basan bir kişinin, doğrudan söyleyeceği ayrılık sebebi nedeni ile karşı tarafın incinebileceğini düşünebileceğini, buna karşın psikopatik ve makyavelist özellikleri ağır basan kişilerin buna benzer bir düşünceye sahip olmadığını ifade ederek, karanlık üçlü kişilik özelliklerindeki farklılaşmalara da dikkat çekmişlerdir. Jonason ve ark. (2021)'in çalışmalarında elde ettikleri sonuçlara göre karanlık üçlü kişilik özellikleri yüksek olan kişilerin romantik ilişkilerini sonlandırmada doğrudan yöntemlerdense gölgeleme davranışını tercih etmeleri, düşük empati düzeyleri, ödüle karşı aşırı duyarlılıkları ve ayrılığın maliyetini en aza indirmeye meyilli olmaları ile bağlantılıdır.

Wu ve Bamishigbin (2023)'ün bağlanma ve gölgelemenin ilişkisinin incelediği nitel çalışmasında, istikrarın olmadığı romantik ilişkilerin sonlanmasında gölgeleme davranışının gözlenmesinin daha muhtemel olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yazarlara göre, kaçınan bağlanma gerçekleştirmiş bireyler uzun ilişki kurmaktan kaçınmaktadırlar ve romantik ilişkilerini gölgeleme ile sonlandırma ihtimalleri daha yüksektir. Kaçınan bağlanmaya ilişkin söz konusu bulgu, Collins ve Gilliath (2012)'nin araştırma sonuçları ile de uyumludur. Collins ve Gilliath (2012), aynı çalışmada ayrıca kaygılı bağlanan kişilerin, bitirdikleri romantik ilişkileri için eski partnerleri ile ileride yeniden bir araya gelme seçeneğini de açık tutma eğiliminde olduklarını da belirlemişlerdir. Powell ve ark. (2021)'in kaygı, bağlanma stilleri ve gölgelenmenin ilişkisine yönelik elde ettikleri sonuçlara göre gölgelemeye maruz kalanların kaygılı bağlanma düzeyleri, gölgeleme davranışı gösterenlere göre daha yüksektir. Yazarlar ayrıca yapısal olarak kaygı düzeyleri daha yüksek olan kişilerin, çevrimiçi olarak kurulan romantik ilişkilerinde gölgelemeye maruz kalmaya daha eğilimli oldukları sonucuna da ulaşmışlardır. Söz konusu bulgular, Weisskirch & Delevi (2012)'nin kaygılı bağlanmanın ilişkiyi çevrimiçi ortamlarda bitirmeyi (buna maruz kalmak ve uygulamak) yordadığını tespit eden çalışma sonuçları ile de uyumludur. Buna karşın, Powell ve ark. (2021), gerçekleştirdikleri üç çalışma üzerinden yaptıkları mini meta analizde, mevcut kısıtlı alan yazın bulguları ile (Collins ve Gilliath, 2012) çelişir biçimde kaçınan bağlanmanın gölgelemeye maruz kalanlar ile gölgeleme uygulayanlar açısından farklılaşmadığını bulmuşlardır.

Kapanma ihtiyacı ve gölgelenme ilişkisinin incelendiği çalışmada Leckfor ve ark. (2023), gerçekleştirdikleri iki araştırma sonucunda, beklentilerinin aksine, kapanma ihtiyacı ile ilişkileri gölgeleme davranışı ile sonuçlandırma arasında düşük düzeyde pozitif korelasyon bulunduğunu tespit etmişlerdir. Yazarlar, söz konusu bulgunun, belirsizliğin gölgeleme uygulayan için değil gölgelemeye maruz kalan kişi için söz konusu olması ile açıklanabileceğini öne sürmüşlerdir.

Freedman ve ark. (2019), çalışmalarında örtük ilişki teorilerinin gölgeleme algıları, niyetleri ve davranışları ile bağlantılı olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Yazarların elde ettiği sonuçlara göre romantik ilişkinin uzun süreli veya kısa süreli olması fark etmeksizin, daha güçlü kader inancına sahip olan kişiler, kader inançları daha düşük olan kişilere göre romantik ilişkinin gölgeleme davranışı ile sonlandırılmasına yönelik daha olumlu düşüncelere sahiptirler ve romantik ilişkileri gölgeleme ile sonlandırma ihtimalleri daha yüksektir. Daha güçlü kader inancına sahip olan kişiler, fiziksel yakınlık kurma öncesinde, fiziksel yakınlık sonrasına göre gölgeleme davranışını daha kabul edilebilir bulmaktadırlar. Buna karşın, daha güçlü büyüme inancına sahip olan kişilerin, daha zayıf büyüme inancına sahip olan kişilere göre romantik ilişkilerini gölgeleme uygulayarak sonlandırma ihtimalleri daha düşüktür. Powel ve ark. (2021) de ilgili bulgulara benzer olarak çalışmalarında, daha yüksek kader inancına sahip

olan kişilerin, gölgeleme davranışını kabul edilebilir bir ilişki sonlandırma stratejisi olarak algıladıklarını bulmuşlardır.

Tartışma ve Sonuç

Bulgular bölümünde detayları sunulduğu üzere, gölgeleme davranışı ile demografik faktörler ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışma sayısı oldukça kısıtlıdır ve bu kapsamda Türkiye’de gerçekleştirilmiş her hangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Yaş ve gölgeleme davranışının ilişkisine dair yürütülmüş olan dört araştırmadan elde edilen bulgular çelişkilidir. Yaş ilerledikçe gölgeleme davranışının azaldığını ortaya koyan Halversen ve ark., (2022) ile Wu ve Bamishigbin, (2023)’ün bulguları ile çelişir şekilde Timmermans ve ark., (2021) çalışmasında, yaş arttıkça gölgeleme davranışına maruz kalma olasılığının azaldığı, ancak gölgeleme uygulama ihtimalinin arttığı bulunmuştur. Apostolou, (2023)’ün çalışmasında ise her iki sonuçtan da farklı olarak yaş ve gölgeleme davranışı arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Söz konusu araştırmalardan ikisi (Halversen ve ark., 2022; Wu ve Bamishigbin, 2023) ABD’de, biri Hollanda’da (Timmermans ve ark., 2021), biri de (Apostolou, 2023) Kıbrıs’ta gerçekleştirilmiş olan araştırmalardır. Bunun yanı sıra ilgili araştırmaların örneklem seçim yöntemleri de farklılaşmaktadır. Sadece çevrimiçi flört uygulamaları kullanıcılarına (ör.; Timmermans ve ark., 2021) ya da belirli bir çevrimiçi flört uygulaması kullanıcılarına (örn.; Halversen ve ark., 2022) odaklanan araştırmalar olduğu gibi gelişigüzel örneklem yöntemi ile katılımcılara ulaşan araştırmalar (örn.; Apostolou, 2023) da mevcuttur. Olası kültürel ve örneklem farklılıkları sonuçları etkilemiş olabilir. Bunun yanı sıra, konuya ilişkin sadece dört araştırma bulunduğu da göz önüne alındığında, gelecekte demografik değişkenler ile gölgeleme ilişkisini inceleyen araştırma sayısının artırılması önerilmektedir.

Gölgeleme davranışı ile cinsiyet ilişkisini inceleyen altı araştırmanın beşi benzer tespitler yaparken, ilgili araştırmalardan biri çelişkili sonuçlara ulaşmıştır. İlgili beş araştırma, kadınların çevrimiçi romantik ilişkilerde; doğrudan ilişki sonlandırma yöntemine kıyasla genel olarak daha fazla gölgeleme davranışı gösterdiğini (Halversen ve ark., 2022; Medina-Bravo ve ark., 2022), erkeklerin daha tehditkar olarak algılanmaları ile paralel olarak erkeklere kıyasla daha fazla bu davranışı uyguladığını (Biolcati ve ark. 2022; Freedman ve ark., 2022) ve yine erkeklere kıyasla gölgeleme davranışına daha az maruz kaldıklarını (Astleitner ve ark., 2023) göstermiştir. Timmermans ve ark., (2021) çalışmasında ise gölgeleme davranışı uygulama açısından cinsiyetler arası farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir. Jonason ve ark. (2021) in araştırmasında da bu davranışın kabul edilebilirlik oranlarının her iki cinsiyette de benzer olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte, tutum ve davranışın her zaman örtüşmeyebileceği göz önüne alındığında, ilgili araştırma Timmermans ve ark. (2021) çalışması için doğrudan bir destek oluşturmayabilir. Bunun yanı sıra, Timmermans ve ark. (2021), araştırmalarının odak noktasının demografik değişkenlerden çok gölgeleme davranışı uygulama motivasyonu olduğunu, bu nedenle gelecekte demografik değişkenleri inceleyen daha fazla araştırma yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Alan yazın bulgularının ağırlığı, kadınların gölgeleme davranışı gösterme eğiliminin erkeklerden daha fazla olduğunu göstermekle birlikte, araştırma sayısının azlığı ve yaş bölümünde belirttiğimiz örneklem ve olası kültürel farklılıkların etkileri gözönüne alınarak gelecekte bu konudaki araştırma sayısının artırılmasının faydalı olacağı düşünülmüştür.

İlişki süresi ve ilişki niteliği ile gölgeleme davranışı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma sayısı ise sadece ikidir. Her iki araştırmada da gölgeleme davranışının görülme sıklığının, romantik ilişki süresi arttıkça azaldığı bulunmuştur (Freedman ve ark., 2019; Koessler ve ark., 2019). Bunun yanı sıra, Koessler ve ark. (2019) araştırmalarında, bu davranışı gösterme ile ilişkide hissedilen bağlılık arasında da negatif bir ilişki bulunduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Kişilik özellikleri ile gölgeleme davranışı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma sayısı da oldukça kısıtlıdır (on dört adet) ve alan yazın taramasında ilgili araştırmaların, farklı kişilik özelliklerini incelediği görülmüştür. Kişilik özelliklerini inceleyen çalışmalardan ikisi benlik saygısı (Freedman ve Deiner-Best, 2022; Navarro ve ark., 2022;), üçü Beş Faktör Kişilik modeli (Apostolou ve ark., 2023; Biolcati ve ark., 2022; DiSanto ve ark., 2022), biri Narsisistik ve Sınırdurum Kişilik Bozuklukları (Fanti ve ark., 2023), biri karanlık üçlü kişilik özellikleri (Jonason ve ark., 2021), dördü bağlanma (Colins ve Gilliath, 2012; Wu ve Bamishigbin, 2023; Powell ve ark., 2021, Weisskirch ve Delevi, 2012) , biri kapanma (Leckfor ve ark., 2023) , ikisi kader inancı ve büyüme (Freedman ve ark., 2019; Powell ve ark., 2021), biri sürekli kaygı (Powell ve ark., 2021), biri de çevrimiçi ortamlarda kendini daha iyi gösterme, kendini kıyaslama, terkedilme korkusu gibi dolaylı olarak narsisistik ve sınırdurum kişilik bozuklukları (Astleitner ve ark., 2023) ile ilişkili eğilimler ile gölgeleme arasındaki ilişkileri araştırmıştır.

Söz konusu araştırmaların kişilik özellikleri kapsamında, gölgeleme davranışı uygulayanlar açısından ulaşılan sonuçlara göre bu davranışı uygulama ile benlik saygısı (Freedman ve Dainer-Best, 2022; Navarro ve ark., 2021), karanlık üçlü kişilik özellikleri (Jonason ve ark., 2021), kapanma ihtiyacı (Leckfor ve ark., 2023) ve güçlü kader inancı (Freedman ve ark., 2019; Powell ve ark., 2021) arasında pozitif; sorumluluk (Apostolou, 2023), duygusal istikrar, uyumluluk (Biolcati ve ark., 2022) ve güçlü büyüme inancı (Freedman ve ark., 2019) ile arasında da negatif ilişki bulunduğu tespit edilmiş; gölgeleme davranışı ile atılganlık ve empati gibi kişilerarası beceriler ve güç duygusu (Navarro ve ark., 2021) arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur. Dışadönüklük ile ilişkili araştırma sonuçları ise çelişkilidir. İki araştırma (Biolcati ve ark., 2022; DiSanto ve ark., 2022), gölgeleme davranışı ile dışadönüklük arasında pozitif bir ilişki olduğunu, bir araştırma (Apostolou, 2023) ise tam tersine dışa dönük kişilerin ilişkilerinde bu davranışı uygulamak yerine doğrudan yöntemleri kullanmaya daha eğilimli olduklarını belirlemiştir.

İlgili araştırmaların yine kişilik özellikleri kapsamında, gölgeleme davranışına maruz kalanlar açısından ulaşılan sonuçlara göre de bu davranışa maruz kalma ile yeniliğe açıklık (Biolcati ve ark., 2022); sosyal medyada kendini partnerinin eşleşebileceği diğer adayları ile kıyaslamanın, çevrimiçi romantik partnerini kaybetme korkusu ve kendisini sosyal medya üzerinde kısıtlı ve iyi gösterecek şekilde tanımlama gibi narsistik ve sınır durum kişilik eğilimleri (Astleitner ve ark., 2022), kaygılı bağlanma (Powell ve ark., 2021; Weisskirch & Delevi, 2012) ve güçlü kader inancı (Powell ve ark., 2021) arasında pozitif; duygusal istikrar (Biolcati ve ark., 2022) ile arasında da negatif ilişki bulunduğu tespit edilmiştir.

Patolojik düzeyde narsistik kişilik özellikleri ile sınır durum kişilik özellikleri ve gölgelenme davranışı arasındaki ilişkinin incelendiği Fanti ve ark. (2023)'ün çalışmasından elde edilen bulgulara göre ise narsistik kişilik özellikleri ve sınır durum kişilik özellikleri, gölgeleme davranışı uygulama ve bu davranışa maruz kalma ile doğrudan ilişkili değildir. Bununla birlikte, depresif narsistik ve sınır durum kişilik özelliklerine sahip olmak, gölgeleme davranışına maruz kalmaya dair duyarlılığı arttırmaktadır. Patolojik düzeyde grandiyöz narsisizm kişilik özelliklerine sahip olan kişilerde ise düşük reddedileme duyarlılığı ve gölgeleme davranışına maruz kalmaları durumunda umursamaz tavırlar sergiledikleri gözlenmektedir. Fanti ve ark. (2023) ile Jonason ve ark. (2021) çalışmalarının bulguları, gölgeleme davranışı uygulama ile narsistik kişilik özelliklerinin ilişkisi açısından çelişmektedir. Söz konusu çelişkinin hem iki araştırmanın narsisizmi kavramsallaştırmasındaki farklılıklardan hem de buna paralel olarak farklı ölçüm araçları kullanmış olmalarından kaynaklanabileceği ve konuya ilişkin gelecekte daha fazla araştırmaya yapılmasına ihtiyaç olduğu değerlendirilmiştir.

Gölgeleme davranışı uygulama ile kaçınan bağlanma ilişkisini inceleyen araştırma sonuçları da yukarıda açıklanan narsisizm ile ilişkili araştırma sonuçları gibi çelişkilidir. İki çalışmada kaçınan bağlanma ile gölgeleme uygulama arasında pozitif bir ilişki olduğu (Collins ve Gilliath, 2012; Wu ve Bamishigbin, 2023) tespit edilmişken, bir çalışmada gölgeleme ve kaçınan bağlanma arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı (Powell ve ark., 2021) bulunmuştur. Söz konusu çelişkili bulgular, bazı araştırmalarda da belirtildiği üzere (Medina-Bravo ve ark., 2022; Thomas ve Dubar, 2021), gölgeleme davranışının gösterilmesinde, zaman zaman kişilik eğilimlerinin ötesinde partnerin ne oranda tehdit edici olarak algılandığının ön plana çıkmasından da kaynaklanmış olabilir.

Yukarıda özetlendiği üzere, kişilik eğilimleri-gölgeleme ilişkisini inceleyen kısıtlı sayıda çalışmada araştırmacılar, genel olarak birbirlerinden farklı kişilik eğilimlerini incelemişlerdir, dolayısı ile ele alınan her bir kişilik eğilimine ilişkin genelde bir, en fazla dört araştırma bulunmaktadır. Bazı araştırma bulguları da açıklandığı üzere çelişkilidir. Yapılan sentezlemenin sonucunda net yorumlar ortaya koyabilecek kadar veriye ulaşılamamış olması bu derlemenin kısıtlılığıdır. Derlemeye dahil edilecek çalışmaların belirlenmesinde; sistematik derlemede olduğu gibi taramadan önceden belirlenen araştırma soruları, anahtar kelimeler, dahil etme ve dışlama kriterlerinin kullanılmış olması, yedi veri tabanı üzerinden tarama yapılmış olması ve ilgili veri tabanlarında yapılan taramalarda alan yazında yapılmış olan çalışmaların büyük çoğunluğuna erişilebilmiş olması ise bu geleneksel derlemenin güçlü yönlerindendir.

Eldeki alan yazın bulgularının konu ve araştırma sorularımız özelinde net bir resim verememekle birlikte, gelecekteki araştırmalar için genel bir çerçeve oluşturabildiği değerlendirilmiştir. Kişilik özellikleri ve gölgeleme ilişkisi kapsamındaki araştırma sayısının kısıtlılığı, olası kültürel, örneklem ve ölçüm farklılıkları ile gölgeleme davranışının, kişilik eğilimlerinin ötesinde partnere ilişkin tehdit algısı, ilişki süresi ve ilişkinin niteliği gibi farklı etmenlerden de etkilenebileceğine ilişkin değinilen alan yazın bulguları göz önüne alındığında, gelecekte kişilik özellikleri ve demografik faktörler ile gölgeleme ilişkisinin, etkili olabilecek diğer etmenler de göz önünde bulundurularak farklı kültür ve örneklemelerde incelendiği araştırma sayısının artırılmasının faydalı olacağı düşünülmüştür.

Kaynaklar

- Alley, E., & Jia, M. (2023). Pursue the boo: The moderating role of dating recency between ghosting and unwanted persistent pursuit. *Communication Research Reports*, 40(4), 206-215.
- A. P. A. (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders. *The American Psychiatric Association*.
- Apostolou, M. (2023). This has to end: An explorative analysis of the strategies people use in order to terminate an undesirable friendship. *Personality and Individual Differences*, 209, 112211.
- Astleitner, H., Bains, A., & Hörmann, S. (2023). The effects of personality and social media experiences on mental health: Examining the mediating role of fear of missing out, ghosting, and vaguebooking. *Computers in Human Behavior*, 138, 107436.s
- Biolcati, R., Pupi, V., & Mancini, G. (2022). Cyber dating abuse and ghosting behaviours: Personality and gender roles in romantic relationships. *Current Issues in Personality Psychology*, 10(3), 240-251.
- Bowlby, J. (1973). Attachment and loss. Volume II. Separation, anxiety and anger. In *Attachment and loss. volume II. Separation, anxiety and anger* (pp. 429-p).
- Collins, T. J., Thomas, A. F., & Harris, E. (2023). Unwanted and unfollowed: Defining ghosting and the role of social media unfollowing. *Personal Relationships*, 939-959.
- Collins, T. J., & Gillath, O. (2012). Attachment, breakup strategies, and associated outcomes: The effects of security enhancement on the selection of breakup strategies. *Journal of Research in Personality*, 46(2), 210-222.
- Di Santo, J. M., Montana, D., Nolan, K., Patel, J. P., Geher, G., Marks, K., ... & Thomson, G. (2022). To ghost or to be ghosted: An examination of the social and psychological correlates associated with ghosting. *EvoS Journal: The Journal of the Evolutionary Studies Consortium*, 12, 43-62.
- Dweck, C. S., Chiu, C. Y., & Hong, Y. Y. (1995). Implicit theories and their role in judgments and reactions: A word from two perspectives. *Psychological inquiry*, 6(4), 267-285.
- Halversen, A., King, J., & Silva, L. (2022). Reciprocal self-disclosure and rejection strategies on bumble. *Journal of social and personal relationships*, 39(5), 1324-1343.
- Fanti, E., Di Sarno, M., & Di Pierro, R. (2023). Dating in a digital world: The role of pathological personality traits in psychological reactions to direct and ambiguous rejection. *Personality and Individual Differences*, 215, 112397.
- Freedman, G., & Dainer-Best, J. (2022). Who is more willing to engage in social rejection? The roles of self-esteem, rejection sensitivity, and negative affect in social rejection decisions. *The Journal of Social Psychology*, 1-20.
- Freedman, G., Hales, A. H., Powell, D. N., Le, B., & Williams, K. D. (2022). The role of gender and safety concerns in romantic rejection decisions. *Journal of Experimental Social Psychology*, 102, 104368.
- Freedman, G., Powell, D. N., Le, B., & Williams, K. D. (2022). Emotional experiences of ghosting. *The Journal of social psychology*, 1-20.
- Freedman, G., Powell, D. N., Le, B., & Williams, K. D. (2019). Ghosting and destiny: Implicit theories of relationships predict beliefs about gölgeleme. *Journal of Social and Personal Relationships*, 36(3), 905-924.
- Jonason, P. K., Kaźmierczak, I., Campos, A. C., & Davis, M. D. (2021). Leaving without a word: Ghosting and the Dark Triad traits. *Acta Psychologica*, 220, 103425.

- Kaplan, Ö., Kaplan, A., & Mucuk, S. (2023). Gençlerde siber flört istismarının yalnızlıkla ilişkisi. *YOBÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4(2), 150-160.
- Kaygas, Y., & Candemir, G. (2023). Romantik İlişkilerde Ghosting: Hayalet Sevgili. *Humanistic Perspective*, 5(3), 1049-1071.
- Konings, F., Sumter, S., & Vandenbosch, L. (2023). It's not you, it's me: Experiences with ghosting on mobile dating applications and Belgian emerging adults' self-esteem. *Sexuality & Culture*, 13, 1328-1353.
- Koessler, R. B., Kohut, T., & Campbell, L. (2019). Integration and expansion of qualitative analyses of relationship dissolution through gölgeleme.
- Koessler, R. B., Kohut, T., & Campbell, L. (2019). When your boo becomes a ghost: The association between breakup strategy and breakup role in experiences of relationship dissolution. *Collabra: Psychology*, 5(1), 29, 2-18.
- Leckfor, C. M., Wood, N. R., Slatcher, R. B., & Hales, A. H. (2023). From close to ghost: Examining the relationship between the need for closure, intentions to ghost, and reactions to being ghosted. *Journal of Social and Personal Relationships*, 40(8), 2422-2444.
- LeFebvre, L. E., & Fan, X. (2020). Ghosted?: Navigating strategies for reducing uncertainty and implications surrounding ambiguous loss. *Personal Relationships*, 27(2), 433-459.
- LeFebvre, L. E., Rasner, R. D., & Allen, M. (2020). "I guess I'll never know...": Non-initiators account-making after being ghosted. *Journal of Loss and Trauma*, 25(5), 395-415.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1985). Updating Norman's" adequacy taxonomy": Intelligence and personality dimensions in natural language and in questionnaires. *Journal of personality and social psychology*, 49(3), 710.
- Medina-Bravo, P., Blanco-Fernández, V., Larrea, O., & Rodrigo-Alsina, M. (2022). Tinder un-choosing. The six stages of mate discarding in a patriarchal technology. *Feminist Media Studies*, 1-17.
- Narr, G., & Luong, A. (2023). Bored ghosts in the dating app assemblage: How dating app algorithms couple gölgeleme behaviors with a mood of boredom. *The Communication Review*, 26(1), 1-23.
- Navarro, R., Larrañaga, E., Yubero, S., & Villora, B. (2021). Individual, interpersonal and relationship factors associated with ghosting intention and behaviors in adult relationships: Examining the associations over and above being a recipient of gölgeleme. *Telematics and informatics*, 57, 101513.
- Navarro, R., Larrañaga, E., Yubero, S., & Villora, B. (2020). Psychological correlates of ghosting and breadcrumbing experiences: A preliminary study among adults. *International journal of environmental research and public health*, 17(3), 1116.
- Pancani, L., Aureli, N., & Riva, P. (2022). Relationship dissolution strategies: Comparing the psychological consequences of ghosting, orbiting, and rejection. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 16(2).
- Pancani, L., Mazzoni, D., Aureli, N., & Riva, P. (2021). Ghosting and orbiting: An analysis of victims' experiences. *Journal of Social and Personal Relationships*, 38(7), 1987-2007.
- Paulhus, D. L., Williams, K., & Harms, P. (2001). Shedding light on the dark triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. In *Annual meeting of the Society for Personality and Social Psychology*. San Antonio, TX.
- Powell, D. N., Freedman, G., Le, B., Williams, K. D. (2022). Exploring individuals' descriptive and injunctive norms of ghosting. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 16(3).

- Powell, D. N., Freedman, G., Williams, K. D., Le, B., & Green, H. (2021). A multi-study examination of attachment and implicit theories of relationships in ghosting experiences. *Journal of Social and Personal Relationships*, 38(7), 2225-2248.
- Roets, A., & Van Hiel, A. (2007). Separating ability from need: Clarifying the dimensional structure of the need for closure scale. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 33(2), 266-280.
- Šiša, A. (2022). Ghosting as a technologically assisted exit strategy on mobile dating apps. *Anthropological Notebooks*, 28(2), 1-22.
- Timmermans, E., Hermans, A. M., & Oprea, S. J. (2021). Gone with the wind: Exploring mobile daters' ghosting experiences. *Journal of Social and Personal Relationships*, 38(2), 783-801.
- Thomas, J. O., & Dubar, R. T. (2021). Disappearing in the age of hypervisibility: Definition, context, and perceived psychological consequences of social media ghosting. *Psychology of Popular Media*, 10(3), 291-302.
- Tüzün, O., & Sayar, K. (2006). Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam*, 19(1), 24-39.
- Weisskirch, R. S., & Delevi, R. (2012). Its over b/nun me: Technology use, attachment styles, and gender roles in relationship dissolution. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 15(9), 486-490.
- Wu, K., & Bamishigbin, O. (2023). When silence speaks louder than words: Exploring the experiences and attitudes of ghosters. *Personal Relationships*, 1-25.
- Yığman, F., & Fidan, S. (2021). Transdiagnostik faktör olarak belirsizliğe tahammülsüzlük. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 13(3), 573-587.
- Yılmaz, K. (2021). Sosyal bilimlerde ve eğitim bilimlerinde sistematik derleme, meta değerlendirme ve bibliyometrik analizler. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 1457-1490.

REVIEWING GHOSTING IN ROMANTIC RELATIONSHIPS WITHIN THE CONTEXT OF DEMOGRAPHIC FACTORS AND PERSONALITY FEATURES

Kevser Ateş, Filiz Kumova

ABSTRACT

The purpose of this traditional review is to compile studies examining demographic factors and personality traits associated with practicing and being exposed to ghosting behavior in romantic relationships. The studies to be included in this traditional review were obtained by searching Scopus, Science Direct, Medline, PubMed, Sage Journal and TR Index databases with the keywords "ghosting and personality" and its associated Turkish translation. 19 studies conducted between 2010 and 2023 were included in this traditional review. The weight of the limited literature findings showed that women were more likely to show ghosting behavior than men and that both the level of commitment in the relationship and the duration of the relationship were negatively associated to the practice of ghosting behavior. Findings regarding age were conflicting. Moreover, regarding the personality traits, it was observed that each of the limited number of relevant studies either focused on a different personality trait (sense of power, empathy, assertiveness) or the findings of two studies conducted on the same personality tendency sometimes overlap (self-esteem) and sometimes contradict (avoidant attachment, dark triad). Considering the scarcity of the relevant studies, possible cultural, sample and measurement differences and the literature findings indicating that ghosting might be affected by different factors beyond personality tendencies, such as threat perception towards the partner, relationship duration and intimacy of the relationship, it was thought that it would be beneficial to increase the number of studies examining the relationship between ghosting and personality inclinations and demographic factors in different cultures and samples.

Keywords: Ghosting, Personality, Demographic Factors